

SYLWIA ŁAKOMA

REJESTRACJA I ZMIANA NAZWISKA

I. WPROWADZENIE

Nazwisko – obok imienia – jest istotnym elementem służącym ustaleniu tożsamości osoby. Pełni ono dwie podstawowe funkcje: służy wyróżnieniu osoby w kontaktach prywatnych oraz urzędowemu oznaczeniu człowieka w społeczeństwie¹. Biorąc pod uwagę tę drugą funkcję – nazwisko jest konstytutywnym elementem składowym wszelkich przedsięwzięć prawnych i faktycznych adresowanych do konkretnego człowieka².

Nazwisko to pojęcie prawne, choć nieobjęte definicją legalną. W piśmiennictwie nazwisko określane bywa jako formalna, zewnętrzna i trwała cecha człowieka, będąca częścią składową stanu cywilnego, która wraz z imieniem indywidualizuje osobę fizyczną i wyznacza jej tożsamość³.

Posługiwanie się posiadanym nazwiskiem w sferze publicznej jest nie tylko prawem, ale i obowiązkiem każdego człowieka. Odstępstwo od tej reguły przewidziały regulacje prawne w odniesieniu np. do świadka koronnego⁴.

Nazwisko występuje w obszarze prawa publicznego i prywatnego. Mamy do czynienia z tzw. sferą pogranicza prawa⁵. Jej typowym przykładem są unormowania odnoszące się do rejestracji i zmiany nazwiska. Kwestie te regulowane są przepisami prawa administracyjnego, w tym przepisami ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego⁶ (dalej: pasc), ustawy o zmianie imion i nazwisk⁷, a w pewnym stopniu także ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym⁸. Regulacje dotyczące wskazanej

¹ A. Czajkowska, *Zmiana imion i nazwisk – geneza, komentarz, orzecznictwo, wzory decyzji*, wyd. I, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2007, s. 36.

² J. Boć, *Obywatel jako podmiot praw i obowiązków osobowych*, w: *Prawo administracyjne*, red. J. Boć, wyd. XII, poprawione, Kolonia Limitet 2007, s. 446-447.

³ Cyt. za: Z. Duniewska, *Zmiana imion i nazwisk*, w: *Materialne prawo administracyjne – pojęcia, instytucje, zasady*, red. M. Stahl, Difin, Warszawa 2005, s. 73.

⁴ Ustawa z 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym, tekst jedn.: Dz. U. 2007, Nr 36, poz. 232.

⁵ Szerzej Z. Duniewska, *Geneza, charakterystyka i określenie prawa administracyjnego*, w: *Prawo administracyjne – pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, red. M. Stahl, wyd. III zaktualizowane i uzupełnione, Difin, Warszawa 2004, s. 28.

⁶ Ustawa z 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego, tekst jedn.: Dz. U. 2004, Nr 161, poz. 1688 ze zm.

⁷ Ustawa z 15 listopada 1956 r. o zmianie imion i nazwisk, tekst jedn.: Dz. U. 2005, Nr 233, poz. 1992 ze zm.

⁸ Ustawa z 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Dz. U. Nr 17, poz. 141 ze zm.; zob. też rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 30 maja 2005 r. w sprawie sposobu transliteracji imion i nazwisk osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych zapisanych w alfabecie innym niż łaciński, Dz. U. Nr 102, poz. 855.

kategorii występują też w obszarze prawa cywilnego (zwłaszcza w kodeksie cywilnym, dalej k.c.)⁹, gdzie nazwisko – zgodnie z art. 23 k.c. – traktowane jest jako dobro osobiste, podlegające ochronie. Ponadto kategoria ta występuje też w unormowaniach kodeksu rodzinnego i opiekuńczego¹⁰ (dalej: k.r.o.).

Uwzględniając doniosłą rolę, jaką nazwisko odgrywa w życiu człowieka, ochrona nazwiska i prawo do jego posiadania ujęte są w regulacjach międzynarodowych i w przepisach prawa polskiego. W ramach pierwszej grupy wymienić należy w szczególności art. 7 i art. 8 Konwencji o prawach dziecka z 20 listopada 1989 r. (dalej: Konwencja)¹¹. Innym aktem prawnym, którego nie można pominąć – we wskazanej kwestii – jest Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4 listopada 1950 r.¹² Przepisy tego aktu nie odnoszą się bezpośrednio do nazwisk, niemniej jednak nawiązania do niego można doszukiwać się w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, opartym na art. 8 ust. 1 – stanowiącym o poszanowaniu życia prywatnego i rodzinnego. W orzecznictwie tym przyjmuje się, że nazwisko stwarzając środki ochrony samookreślenia i związków jednostki z rodziną, mieści się w pojęciu życia rodzinnego, a w związku z tym korzysta z ochrony prawa do jego poszanowania¹³. Gwarancje ochrony nazwiska i prawa do jego posiadania wyprowadzić też można z przepisów prawa polskiego, w tym m.in. Konstytucji RP¹⁴, a zwłaszcza z jej art. 30, 35 oraz 47¹⁵. Rozwinięcie konstytucyjnych regulacji znajduje swoje odzwierciedlenie w powoływanych już przepisach prawa publicznego i prywatnego, z których wynika ponadto zasada względnej stabilizacji nazwisk¹⁶.

II. REJESTRACJA NAZWISKA

Rejestracja nazwiska to czynność materialno-techniczna o charakterze „zewnętrzny”¹⁷. Może ona dotyczyć różnych osób, co łączy się w szczególności z odmiennymi sytuacjami, w których się one znajdują. Sytuacje te mogą wiązać się m.in. z urodzeniem dziecka¹⁸, jego przysposobieniem, zawarciem związku małżeńskiego czy zmianą nazwiska w trybie administracyjnym. Sąd też rejestracja nazwiska może mieć charakter pierwotny, gdy wiąże się z pierwszym zarejestrowanym nazwiskiem nowonarodzonego dziecka. Może też przybrać charakter wtórny, gdy jest następstwem zmiany zarejestrowanego pierwotnie nazwiska w wyniku: dokonania czynności prawnych (np. zawarcia

⁹ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.

¹⁰ Ustawa z 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz. U. Nr 9, poz. 59 ze zm.

¹¹ Dz. U. 1991, Nr 120, poz. 526 ze zm.

¹² Dz. U. 1993, Nr 61, poz. 284 ze zm.

¹³ Wyrok ETPC *Znamenskaya v. Rosja* z 2 czerwca 2005 r., 77785/01, Lex nr 153418; wyrok ETPC *Ünal Tekeli v. Turcja* z 16 listopada 2004 r., 29865/96, Lex nr 142242.

¹⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.

¹⁵ Z. Duniewska, *Zmiana imion i nazwisk*, s. 74.

¹⁶ J. Boć, op. cit., s. 447.

¹⁷ M. Stahl, *Czynności materialno-techniczne*, w: *Prawo administracyjne...*, s. 408.

¹⁸ Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw z 3 czerwca 2008 r., dostępny na: www.ms.gov.pl (15 czerwca 2008 r.).

małżeństwa), orzeczenia sądu (np. o przysposobieniu dziecka, o rozwiązaniu przysposobienia) czy ostatecznej decyzji (zmiana nazwiska w trybie administracyjnym).

Pierwotna rejestracja nazwiska łączy się z urodzeniem dziecka. Wówczas to sporządzany jest jego akt urodzenia. Stosownie do powoływanego już art. 7 ust. 1 Konwencji, niezwłocznie po urodzeniu dziecka zostanie sporządzony jego akt urodzenia – w prawie polskim w ciągu 14 dni od dnia urodzenia się dziecka (art. 38 ust. 1 pasc). Bez wątplenia akt ten chroni tożsamość nowonarodzonego dziecka, gdyż ujawnione w nim dane pozwalają zindywidualizować osobę¹⁹. Do aktu tego wpisuje się w szczególności takie dane, które umożliwiają ustalenie pochodzenia dziecka od określonych rodziców. Wśród danych tych są m.in.: nazwisko dziecka oraz nazwisko rodowe jego rodziców (potwierdza to także art. 40 § 1 i 2 pasc). Konieczność zarejestrowania tych danych pozwala na ustalenie – w sposób niebudzący wątpliwości – czyim dzieckiem jest dana osoba, a tym samym pozwala na przypisanie mu określonego nazwiska (co chroni dziecko przed „bezimiennością”). Jest to zgodne z zasadą niepodzielności stanu cywilnego, w myśl której można mieć tylko jeden stan cywilny, a więc być dzieckiem jednej kobiety i jednego mężczyzny²⁰. To jednak, czy rejestracja nazwiska rzeczywiście zachowa swój pierwotny charakter, uzależnione jest od sytuacji dziecka, a zwłaszcza od tego, czy jest to dziecko małżeńskie czy pozamałżeńskie.

W sytuacji typowej, gdy istnieje domniemanie, że dziecko pochodzi od męża matki, rejestracja nazwiska w akcie urodzenia dziecka – co do zasady – ma charakter pierwotny (88 § 1 i 2 k.r.o.). Gdy jednak rodzice zawarli małżeństwo po ukończeniu przez dziecko 13 roku życia, rejestracja nazwiska przybiera charakter wtórny (w przypadku zmiany nazwiska dziecka). W razie skutecznego zaprzeczenia ojcostwa przez męża matki (dziecko traci prawo do jego nazwiska), mamy do czynienia z wtórną rejestracją nazwiska – dokonaną przez kierownika urzędu stanu cywilnego (dalej kierownik usc) w formie wzmianki dodatkowej – na podstawie orzeczenia sądu o zaprzeczeniu ojcostwa.

W przypadku dziecka pozamałżeńskiego (art. 72 k.r.o.), pierwotny bądź wtórny charakter rejestracji nazwiska dziecka będzie uzależniony od czasu, w którym nastąpiło uznanie dziecka (art. 89 § 1 k.r.o.) albo sądowe ustalenie ojcostwa (89 § 2, 3 k.r.o.). Jeżeli dokonano tego przed sporządzeniem aktu urodzenia dziecka (co szczególnie w przypadku sądowego ustalenia ojcostwa wydaje się raczej niemożliwe), wówczas rejestracja nazwiska ma charakter pierwotny, jeśli jednak nastąpiło to po sporządzeniu aktu urodzenia dziecka, rejestracja jego nazwiska ma charakter wtórny.

Nadanie dziecku nazwiska męża matki, który nie jest ojcem dziecka (art. 90 k.r.o.) ma charakter rejestracji wtórnej. Z kolei rejestracja nazwiska dziecka nieznanymi rodzicami przybiera postać rejestracji pierwotnej (art. 89 § 3 k.r.o.).

Niekiedy ustalenie określonego nazwiska dziecka może napotykać trudności łączące się w szczególności z ustaleniem pochodzenia dziecka od określonych

¹⁹ Z. Duniewska, *Prawo o aktach stanu cywilnego – zagadnienia administracyjnoprawne*, w: *Materiałne prawo...*, s. 55.

²⁰ M. Andrzejewski, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2004, s. 21-22.

osób. W typowych przypadkach, o których była mowa powyżej, można wskazać rodziców dziecka, a tym samym rozstrzygnąć kwestię jego nazwiska. Sytuacja może się nieco skomplikować, gdy dziecko zostało poczęte przy zastosowaniu jednej z metod tzw. wspomaganey prokreacji²¹. Mogą pojawić się wówczas wątpliwości co do macierzyństwa i ojcostwa rodziców dziecka, a co się z tym wiąże – trudności z ustaleniem i zarejestrowaniem określonego nazwiska dziecka, choć z pewnością czynności te zostaną podjęte²².

III. ZMIANA NAZWISKA

Zmiana nazwiska – niezależnie od jej przyczyny – (np. w związku z zawarciem małżeństwa, przysposobieniem dziecka czy zmianą nazwiska w trybie administracyjnym) sprawia, że rejestracja zmienionego nazwiska zawsze ma charakter wtórny.

Zmiana nazwiska łącząca się z zawarciem związku małżeńskiego wiąże się ze zmianą stanu cywilnego osoby (osób), która wstępuje w związek małżeński. Kwestie związane z nazwiskiem, które będą nosili małżonkowie po zawarciu małżeństwa, są uregulowane w art. 25 k.r.o. Przepis ten jest wyrazem równouprawnienia małżonków w zakresie wyboru nazwiska. Stosownie do art. 25 § 1 k.r.o., o nazwisku, które każdy z małżonków będzie nosił po zawarciu małżeństwa, decyduje jego oświadczenie złożone przed kierownikiem usc. Oświadczenie może być złożone bezpośrednio po zawarciu małżeństwa albo przed sporządzeniem przez kierownika usc zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa. Oświadczenia te muszą być jednak złożone najpóźniej w chwili podpisania aktu małżeństwa²³, ponieważ dane o nazwisku małżonków i ich dzieci podlegają wpisaniu do aktu małżeństwa (art. 62 ust. 1 pkt 5 pasc). Wyjątkowo obywatel polski zawierający małżeństwo za granicą, w zagranicznym urzędzie stanu cywilnego, który nie złożył oświadczenia w sprawie swojego nazwiska, może je złożyć wraz z wnioskiem o wpisanie aktu małżeństwa do polskiej księgi małżeństw (transkrypcja²⁴).

Zgodnie z art. 25 § 2 k.r.o., małżonkowie mogą nosić wspólne nazwisko będące dotychczasowym nazwiskiem jednego z nich. Każdy z małżonków może również zachować swoje dotychczasowe nazwisko, albo połączyć z nim dotychczasowe nazwisko drugiego małżonka. Nazwisko utworzone w wyniku połączenia nie może składać się z więcej niż dwóch członów. Jeżeli więc dotychczasowe nazwisko żony lub nazwisko męża jest złożone, drugi małżonek decyduje o wyborze członów, które mają wejść do jego nazwiska²⁵. Niedopuszczalne jest zamienianie się nazwiskami oraz przybranie (nowego)

²¹ Szerzej M. Andrzejewski, op. cit., s. 121.

²² E. Olearczyk, *Sieroctwo i osamotnienie. Pedagogiczne problemy kryzysu współczesnej rodziny*, Wydawnictwo WAM Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna Ignatianum, Kraków 2007, s. 218; wyrok *ETPC Odievre v. Francja* z 13 lutego 2003 r., 42326/98, Lex nr 77473.

²³ K. Konieczny, *Nazwisko małżonków*, „Przegląd Sądowy” 2003, nr 5, s. 67.

²⁴ P. Wypych, *Charakter prawny transkrypcji aktu stanu cywilnego sporządzonego za granicą*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2003, nr 1, s. 189-205.

²⁵ K. Konieczny, op. cit., s. 70.

nazwiska, które nie jest związane z nazwiskiem któregokolwiek z małżonków²⁶. W razie niezłożenia oświadczenia w sprawie nazwiska, każdy z małżonków zachowuje swoje dotychczasowe nazwisko (art. 25 § 3 k.r.o.). Rozwiązanie to jest odejściem od preferowanego w k.r.o. do 1998 r. stanowiska, że brak wypowiedzi nubturientów w kwestii nazwiska oznacza, że żona przybiera nazwisko męża²⁷.

Odrębną kwestię stanowią nazwiska małżonków po ustaniu małżeństwa. Stosownie do art. 55 i 56 k.r.o., małżeństwo ustaje przez śmierć (uznanie jednego z małżonków za zmarłego), a także rozwód. W pierwszym przypadku pozostały przy życiu małżonek zachowuje nazwisko, które nosił podczas trwania małżeństwa. W razie ustania małżeństwa w wyniku rozwodu, sytuacja jest bardziej skomplikowana²⁸. Wobec możliwości przybrania nazwiska drugiego małżonka – a więc zmiany swojego dotychczasowego nazwiska (nie tylko przez żonę, ale i przez męża) – co do zasady – małżonkowie zachowują (pomimo rozwodu) nazwiska, jakie uzyskali w związku z zawarciem małżeństwa. Wyjątkowo mogą jednak powrócić do nazwisk, które nosili przed zawarciem małżeństwa na podstawie art. 59 k.r.o. W nieco innej sytuacji – w kwestii nazwiska – są osoby, które pozostają w separacji. Orzeczenie separacji nie rozwiązuje małżeństwa. Konsekwencją tego jest niemożność zawarcia ponownego związku małżeńskiego, co podyktowane jest istotą separacji. Tak więc osoby, które zmieniły nazwisko zawierając małżeństwo, nie mogą po orzeczeniu separacji powrócić do nazwiska noszonego przed zawarciem małżeństwa²⁹.

W razie unieważnienia małżeństwa³⁰ małżonkowie wracają do nazwisk, które nosili przed zawarciem małżeństwa. Następuje to z mocy prawa, bez potrzeby składania jakichkolwiek oświadczeń. W przypadku ustalenia przez sąd nieistnienia małżeństwa (tzn. ustalenia wyrokiem sądu, że związek małżeński w ogóle nie został zawarty), nie następuje powrót do nazwisk sprzed małżeństwa, lecz osoby, które zawarły taki związek zaprzestają używania nazwisk zmienionych wskutek zawarcia małżeństwa, ponieważ w rzeczywistości praw do ich noszenia w ogóle nie nabyły³¹.

Obok przypadków, gdy do zmiany nazwiska dochodzi w związku z aktem małżeństwa, przepisy k.r.o. (w powiązaniu z przepisami pasc), regulują kwestie zmiany nazwiska w związku z przysposobieniem dziecka. Przysposobienie ma naśladować naturę, tak więc w wyniku orzeczenia przysposobienia powstaje więź, jaka istnieje między rodzicami a dziećmi. W rodzinie naturalnej zwykle wszyscy posługują się tym samym nazwiskiem – dlatego też jednym ze skutków orzeczenia przysposobienia jest – *ex lege* – zmiana nazwiska przysposobionego

²⁶ M. Andrzejewski, op. cit., s. 54.

²⁷ Ibidem, s. 54.

²⁸ K. Konieczny, op. cit., s. 70.

²⁹ M. Andrzejewski, op. cit., s. 102.

³⁰ Art. 11 § 2; 12 § 2; 13 § 2; 14 § 2; 15 § 2; 15¹ oraz 16 k.r.o.

³¹ K. Konieczny, op. cit., s. 72-73; T. Smyczyński, *Odpowiedzialność odszkodowawcza duchownego z powodu naruszenia prawa przy zawieraniu małżeństwa*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2002, nr 2, s. 165 i n.

dziecka na nazwisko osób, które je przysposobiły, co następuje w trybie art. 122 § 1 k.r.o.³².

W razie rozwiązania przysposobienia (co dopuszczalne jest jedynie w odniesieniu do przysposobienia pełnego i niepełnego, przy spełnieniu ustawowo określonych przesłanek)³³, przysposobiony zachowuje nazwisko nabyte przez przysposobienie. Jednakże z ważnych powodów sąd – na wniosek przysposobionego lub przysposabiającego – może w orzeczeniu o rozwiązaniu stosunku przysposobienia postanowić, że przysposobiony powraca do swego pierwotnego nazwiska, które nosił przed orzeczeniem przysposobienia (art. 126 § 2 k.r.o.). Zmianę nazwiska – obok przypadków przewidzianych w k.r.o. – dopuszczają też przepisy powoływanej już ustawy o zmianie imion i nazwisk (dalej: ustawa). Mamy w tym przypadku do czynienia z tzw. administracyjnym trybem zmiany nazwiska. Zmiana nazwiska została tu uregulowana przy uwzględnieniu innych kryteriów niż kryteria stosowane w przepisach prawa rodzinnego. Na ich odmiennosc wskazał w jednym z orzeczeń Naczelny Sąd Administracyjny (dalej NSA)³⁴. Zmiana nazwiska na podstawie ww. ustawy jest możliwa, jeżeli: kumulatywnie nie zaistnieją przesłanki negatywne i wystąpią łącznie dwie przesłanki pozytywne. Na te ostatnie składają się: wniosek osoby uprawnionej³⁵ i „ważne względy”³⁶. W myśl art. 63 § 2 i 3 k.p.a., podanie (o zmianę nazwiska) powinno zawierać co najmniej wskazanie osoby, od której pochodzi, jej adres i żądanie, a także czynić zadość innym wymaganiom ustalonym w przepisach szczególnych (w tym przypadku przepisach ustawy). Takim przepisem szczególnym jest zwłaszcza art. 1 ust. 1 ustawy, nakładający na wnoszącego o zmianę nazwiska obowiązek wskazania w podaniu nazwiska, które pragnie przybrać. Brak takiego wskazania uniemożliwia dokonanie zmiany. Organ orzekający w sprawie zmiany nazwiska jest tu związany. Nie może tym samym zmienić nazwiska na nazwisko inne niż podane we wniosku. Jeżeli wnioskodawca nie wskaże nazwiska, które pragnie przybrać, organ prowadzący postępowanie wzywa wnioskodawcę do usunięcia braku w terminie siedmiu dni z pouczeniem, że nieusunięcie spowoduje pozostawienie podania bez rozpoznania. Do złożenia wniosku uprawnione są dwie kategorie osób. Pierwsza z nich, to – zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy pełnoletni obywatele polscy³⁷ (niezależnie od ich miejsca zamieszkania – w kraju lub za granicą) w swoim imieniu (lub w imieniu małoletniego – jego przedstawiciel ustawowy, art. 5 ust. 4 ustawy). Druga kategoria to bezpaństwowcy (apatrydzi), jeżeli mają miejsce zamieszkania w Polsce (art. 1 ust. 2 ustawy). Zmiana nazwiska może dotyczyć również nazwiska rodowego osoby (art. 1 ust. 3 ustawy).

Osobą uprawnioną do złożenia wniosku (stroną – w rozumieniu art. 28 k.p.a.) jest – co do zasady – osoba zainteresowana zmianą swojego nazwiska

³² P. Ruczkowski, *Ustawa o zmianie imion i nazwisk. Komentarz*, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego, Kielce 2008, s. 12.

³³ M. Andrzejewski, op. cit., s. 179.

³⁴ Wyrok NSA w Warszawie z 21 czerwca 1982 r., II SA 699/82, „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego” 1982, nr 1, poz. 57.

³⁵ Ustawa z 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, tekst jedn.: Dz. U. 2000, Nr 98, poz. 1071 ze zm., (dalej: k.p.a.). Zob. art. 63 § 1 k.p.a..

³⁶ Z. Duniewska, *Zmiana imion i nazwisk*, s. 78.

³⁷ Szerzej zob. np. M. Lewicki, *Prawo o obywatelstwie polskim*, w: *Materialne prawo*, s. 21 i n.

(wyjątek dotyczy wspomnianego już małoletniego). Nazwisko podlega bowiem szczególnej ochronie prawnej i jest ściśle powiązane z osobą, której dotyczy. W żadnym wypadku prawa strony nie przysługują osobom trzecim czy np. organom administracji publicznej, które działałyby z urzędu³⁸. Osoba trzecia nie jest stroną postępowania, gdyż nie posiada ona interesu prawnego³⁹. Może ona posiadać interes faktyczny, a więc być bezpośrednio zainteresowana rozstrzygnięciem sprawy, nie może jednak tego zainteresowania poprzez przepisami prawa powszechnie obowiązującego, mającego stanowić podstawę skutecznego żądania stosownych czynności organu administracji⁴⁰.

Obok wniosku osoby uprawnionej muszą też zachodzić „ważne względy”. Pojęcie „ważnych względów” jest wyrażeniem nieostrym. Konieczność zaistnienia takich względów wynika m.in. z istotnych funkcji, jakie przypisuje się nazwisku w życiu jednostki oraz znaczenia jego trwałości w prawidłowej realizacji tych funkcji. Z przepisów ustawy wynika – o czym była już mowa – że zmiana nazwiska może nastąpić tylko na wniosek strony. Może to sugerować, że „ważne względy” należy rozumieć w znaczeniu subiektywnym. Istotnie „ważne względy” mogą być ważne przede wszystkim dla strony, a nie dla organu administracji publicznej⁴¹. Aspekt ten został dostrzeżony przez NSA w jednym z jego orzeczeń, w którym sąd ten stwierdził, że pojęcie „ważnych względów” powinno być rozpatrywane również od strony subiektywnej oceny zainteresowanego zmianą nazwiska⁴². Zwrot „również” wydaje się jednak przesądzać o tym, że „ważne względy” muszą sprostać przede wszystkim zobiektywizowanym kryteriom oceny, a nie odpowiadać jedynie subiektywnym przekonaniom osoby żądającej zmiany nazwiska⁴³. Jest to związane z doniosłością nazwiska, które jest jednym z elementów służących ustaleniu tożsamości danej osoby. Jest więc elementem nie tylko życia prywatnego, ale i porządku publicznego. W przeciwnym razie praktycznie każdy mógłby dowolną liczbę razy zmienić nazwisko, uwzględniając przy tym jedynie swoje subiektywne odczucia. Tymczasem podstawą do zmiany nazwiska – według jednego z orzeczeń NSA – winny być okoliczności szczególne, a nawet można by twierdzić – nadzwyczajne w okolicznościach danej sprawy⁴⁴.

Stosownie do art. 2 ust. 2 ustawy, „ważne względy” zachodzą w szczególności wówczas, gdy wnioskodawca: nosi nazwisko ośmieszające albo nieliczące z godnością człowieka, o brzmieniu niepolskim, posiadające formę imienia, pragnie zmienić swoje nazwisko na nazwisko, którego używa lub

³⁸ Wyrok WSA w Krakowie z 8 czerwca 2004 r., II SA/Kr 3199/00, „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych” 2005, nr 3, poz. 56.

³⁹ Osoba trzecia, która uważa, że zmiana nazwiska przez osobę, która tego dokonała, narusza prawo, może wystąpić do właściwego prokuratora o rozważenie wykorzystania środków określonych w dziale IV k.p.a. Wyrok WSA w Warszawie z 27 marca 2006 r., IV SA/WA 2420/05, Lex nr 227799. Wynika to z faktu, że strzeżenie praworządności należy – zgodnie z art. 2 ustawy o prokuraturze – do zadań prokuratury. Ustawa z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, tekst jedn.: Dz. U. 2008, Nr 7, poz. 39.

⁴⁰ Wyrok WSA w Warszawie z 15 kwietnia 2005 r., VI SA/Wa 1330/04, Lex nr 173939.

⁴¹ A. Czajkowska, op. cit., s. 42.

⁴² Wyrok NSA z 8 września 1981 r., II SA 346/81, OSNPG 1983, nr 5, poz. 2.

⁴³ Wyrok NSA we Wrocławiu z 9 lipca 1993 r., SA/WR 605/93, „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego” 1994, nr 3, poz. 11.

⁴⁴ Wyrok NSA z 25 października 2005 r., II OSK 125/05, Lex nr 201425.

powraca do nazwiska, które zostało zmienione. Użycie przez prawodawcę tego typu zwrotów zobowiązuje organ sprawujący kontrolę legalności decyzji wydanych na podstawie przepisów ustawy do rozważenia, czy dokonana przez organ administracji państwowej ocena okoliczności sprawy nie nosi cech dowolności lub czy nie przekroczyła dopuszczalnej granicy swobody ich interpretacji na tle konkretnego stanu faktycznego⁴⁵. Ponadto taka konstrukcja przepisów nakłada na organy orzekające w sprawie obowiązek indywidualnej oceny, czy subiektywnie odbierane przez wnioskodawcę „ważne względy” są rzeczywiście uzasadnione⁴⁶. Jednocześnie należy zauważyć, że ustawodawca w art. 2 ust. 2 ustawy posłużył się katalogiem otwartym. Świadczy o tym zwrot „w szczególności”. Oznacza to, że obok wymienionych w ustawie okoliczności skutkujących zmianą nazwiska mogą pojawić się inne przesłanki, które stanowią „ważne względy” zmiany nazwiska. Z orzecnictwa NSA wynika, że na pozytywne rozpatrzenie wniosku może liczyć m.in. wnioskodawca, który domaga się dodania do nazwiska, którym się posługuje, drugiego członu⁴⁷. „Ważne względy” zachodzą także w razie zmiany nazwiska dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską matki, która posługuje się nazwiskiem męża (niebędącego ojcem dziecka). W judykaturze podkreślono, że dziecko wychowujące się w rodzinie powinno posiadać nazwisko, którym posługują się pozostali członkowie tej rodziny. Przemawiają za tym względy natury wychowawczej, mieszczące się w pojęciu dobra dziecka⁴⁸. Z tej też zapewne przyczyny – stosownie do art. 5 ustawy – zmiana nazwiska obojga rodziców rozciąga się na małoletnie dzieci. Gdy dziecko ukończyło 14 lat – na zmianę nazwiska potrzebna jest również jego zgoda. Jeżeli zmiana nazwiska dotyczy tylko jednego z rodziców, rozciągnięcie jej na małoletnie dziecko wymaga zgody drugiego z rodziców, chyba że nie ma on zdolności do czynności prawnych, nie żyje, nie jest znany albo jest pozbawiony władzy rodzicielskiej. Przyjmuje się, że zmiana nazwiska dziecka należy do istotnych spraw dziecka. O istotnych sprawach dziecka rodzice decydują wspólnie. W razie braku porozumienia między nimi, każde z rodziców może zwrócić się do sądu opiekuńczego (art. 97 § 2 k.r.o.). Orzeczenie sądu rozstrzygające spór zastępuje zgodną wolę rodziców. Rozwiązanie sporu przez sąd jest rozwiązaniem istotnej sprawy dziecka, jako takie nie jest więc skierowane przeciwko któremukolwiek z rodziców i w związku z tym nie należy go utożsamiać z ingerencją w sferę władzy rodzicielskiej⁴⁹. Przepisy powyższe stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy zmiana nazwiska ma dotyczyć tylko małoletniego dziecka. z wnioskiem takim występuje wówczas – wyjątkowo – przedstawiciel ustawy dziecka (art. 5 ust. 4 ustawy).

⁴⁵ 45 Wyrok NSA z 26 maja 1981 r., SA 974/81, „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego” 1981, nr 1, poz. 49.

⁴⁶ Wyrok NSA – Ośrodek Zamiejscowy w Bydgoszczy z 26 czerwca 2003 r., SA/Bd 1412/03, Lex Polonica, opublikowany w: A. Czajkowska, op. cit., s. 175.

⁴⁷ Wyrok NSA z 21 czerwca 1982 r., II SA 699/82, „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego” 1982, nr 1, poz. 57.

⁴⁸ Wyrok NSA w Poznaniu z 15 kwietnia 1982 r., SA/Po 699/81, „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego” 1982, nr 1, poz. 34.

⁴⁹ M. Andrzejewski, op. cit., s. 129.

Z kolei z kategorii „ważnych względów” zmiany nazwiska – w orzecznictwie sądów administracyjnych (na tle konkretnego stanu faktycznego) – wyłączono takie okoliczności, jak np.: dobre samopoczucie z danym nazwiskiem, względy emocjonalne, impuls, złą sytuację finansową strony czy też posiadanie wszelkich dokumentów na określone nazwisko⁵⁰. W jednym z orzeczeń okolicznościami takimi – według NSA – nie było również złożenie zeznań w charakterze świadka w sprawie karnej i obawa przed zemstą oraz trudności w znalezieniu pracy po odbyciu kary pozbawienia wolności⁵¹. Innym razem przesłanką „ważnych względów” nie zachodziła, gdy wnioskodawca domagał się dodania jako drugiego członu nazwiska nazwy prowadzonego przez siebie przedsiębiorstwa, co motywował dążeniem do ułatwień w prowadzonej działalności gospodarczej⁵². „Ważnym względem” w rozumieniu art. 2 ustawy nie była także fascynacja hinduizmem przez osobę narodowości polskiej i polskiego obywatelstwa⁵³.

Pierwszy wskazany przez ustawodawcę powód zmiany nazwiska obejmuje dwie kategorie nazwisk: nazwisko ośmieszające albo nieliczące z godnością człowieka (art. 2 ust. 2 ustawy). Użyte tu określenia należą do tzw. zwrotów niedookreślonych. Z treści cytowanego przepisu – przyjmując racjonalność ustawodawcy – wynika, że nazwisko nie może być ośmieszające albo nieliczące z godnością człowieka (łącznik „albo” oznacza alternatywę rozłączną). Wydaje się, że ranga przypisywana godności ludzkiej zadecydowała o włączeniu – poza nazwiskiem ośmieszającym – dodatkowo nazwiska nieliczącego z godnością człowieka, a zatem takiego, które choć samo w sobie nie ma charakteru ośmieszającego – zwłaszcza w określonym stanie faktycznym – może uwłaczać godności człowieka. Według *Słownika języka polskiego*⁵⁴, ośmieszać lub ośmieszyć znaczy okrywać kogoś lub coś śmiesznością, wystawiać na pośmiewisko, czynić celem drwin, drwić z kogoś lub czegoś. Wydaje się, że ustawodawcy najprawdopodobniej chodziło o ośmieszający charakter nazwiska w znaczeniu obiektywnym. Nie można jednak zapominać, że ośmieszenie i poczucie ośmieszenia mają dość znaczny wymiar subiektywny, gdyż każdy z nas ma swego rodzaju indywidualną wrażliwość, która pozwala nam uznać jedno nazwisko za ośmieszające, a inne nie⁵⁵. O ośmieszającym charakterze nazwiska może decydować szereg przyczyn. Do tego typu nazwisk zaliczyć można nazwiska, które nie mają brzmienia charakterystycznego dla nazwisk, lecz stanowią nazwy mogące wywołać żartobliwe czy pogardliwe uwagi (utworzone z nazw przedmiotów, zwierząt, owadów czy roślin). Za ośmieszające uznaje się też niekiedy nazwiska odzwierciedlające cechy osoby je noszącej. Z kolei nazwisko nieliczące z godnością człowieka – to nazwisko nieprzystające do

⁵⁰ Wyrok NSA z 25 października 2005 r., II OSK 125/05, Lex nr 201425.

⁵¹ Wyrok NSA z 22 marca 2001 r., V SA 1121/00, Lex nr 78953.

⁵² Potwierdza to orzecznictwo, zob. np. wyrok NSA we Wrocławiu z 9 lipca 1993 r., SA/WR 605/93, „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego” 1994, nr 3, poz. 110.

⁵³ Wyrok NSA – Ośrodek Zamiejscowy w Katowicach z 3 października 2002 r., II SA/Ka 2786/00, Lex Polonica, opublikowany w: A. Czajkowska, op. cit., s. 182.

⁵⁴ Red. M. Szymczak, wyd. VIII, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993, s. 564.

⁵⁵ W. Hrynicki, *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 4. 04. 2007 r. (sygn. Akt II OSK 614/06)*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2008, nr 1, s. 164.

godności ludzkiej. Zdaniem J. Litwina, nie licują z godnością człowieka nazwiska zaczerpnięte z rozmaitych słowników, m.in. medycyny, farmacji czy techniki⁵⁶.

Drugą okolicznością skutkującą zmianą nazwiska – wskazaną w art. 2 ust. 2 pkt 1b ustawy – jest jego niepolskie brzmienie. Ustawodawca dał tu wyraz preferowaniu polskich nazwisk, zwalniając wnioskodawców od przeprowadzenia dowodu występowania „ważnych względów” zmiany nazwiska⁵⁷. Powodem zmiany nazwiska – w tym przypadku – mogą być trudności w posługiwaniu się nim. Jednocześnie jednak warto zaznaczyć, że występowanie tej przesłanki nie oznacza wprowadzenia zakazu zmiany nazwiska z polskiego na obce. Warto zaznaczyć, że już J. Litwin, który jako pierwszy zajmował się zmianą imion i nazwisk w prawie publicznym, wskazywał, że jest to szczególnie istotne dla osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych wyrażających wolę posługiwania się nazwiskiem w ich brzmieniu ojczystym⁵⁸. Znajduje to także potwierdzenie w powoływanej już ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (art. 7 ust. 1 i 2 tej ustawy)⁵⁹.

Powyższe uwagi znalazły swoje odzwierciedlenie w wyroku NSA z 18 stycznia 1994 r., w którym stwierdzono, że przepis art. 2 ust. 2 pkt 1b ustawy, nie daje podstaw do wniosku, iż ustawodawca wymieniając przykładowo tak ważną przesłankę zmiany dotychczasowego nazwiska, jak jego niepolskie brzmienie, jednocześnie wprowadził zakaz zmiany odwrotnej. Prawo do używania nazwiska w brzmieniu ojczystym jest konstytucyjnie chronionym prawem każdego obywatela i „ważnym względem” w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy⁶⁰.

Za „ważny wzgląd” przemawiający za zmianą nazwiska uznano również przypadek posługiwania się nazwiskiem w formie imienia (art. 2 ust. 2 pkt 1c ustawy). Wprowadzenie tej przesłanki – jako skutkującej zmianą nazwiska – uzasadnione jest głównie trudnościami w pełnieniu przez takie nazwisko funkcji indywidualizującej i identyfikującej daną osobę. Podobnie, jak to miało miejsce w przypadku przesłanki niepolskiego brzmienia nazwiska, już samo zaistnienie takiej sytuacji jest wystarczającą podstawą do pozytywnego rozpatrzenia wniosku.

Ostatnią sytuacją włączoną do „ważnych względów” zmiany nazwiska – wymienioną w art. 2 ust. 2 pkt 2 ustawy – jest pragnienie zmiany nazwiska przez wnioskodawcę na nazwisko, którego używa on, lub wola powrotu do

⁵⁶ J. Litwin, *Komentarz do prawa o aktach stanu cywilnego*, Warszawa 1961, s. 359; cyt. za: J. Blicharz, *Komentarze do ustaw. O zmianie imion i nazwisk. Prawo o stowarzyszeniach*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1997, s. 17.

⁵⁷ Wyrok NSA z 11 stycznia 1983 r., II SA 1583/82, opublikowany w: A. Czajkowska, op. cit., s. 220.

⁵⁸ J. Litwin, *Imię i nazwisko, Zbiór przepisów polskiego prawa cywilnego i administracyjnego*, Łódź 1932, s. 6.

⁵⁹ Zob. też rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 26 października 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania aktów stanu cywilnego, sposobu prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, ich kontroli, przechowywania i zabezpieczania oraz wzorów aktów stanu cywilnego, ich odpisów, zaświadczeń i protokołów, Dz. U. Nr 136, poz. 884 ze zm., (§ 2 ust. 2).

⁶⁰ Wyrok NSA w Gdańsku z 18 stycznia 1994 r., SA/Gd 1114/93, „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego” 1995, nr 2, poz. 56.

nazwiska, które zostało zmienione. W pierwszym przypadku zaznaczyć warto, że posługiwanie się nazwiskiem innym niż oficjalnie zarejestrowane, nie legalizuje „samo przez się” takiego stanu rzeczy. Wydaje się jednak, że przesłanka ta może stać się podstawą zmiany nazwiska np. w przypadku wieloletniego posługiwania się pseudonimem artystycznym. Na zjawisko to uwagę zwrócono już w Instrukcji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 27 listopada 1930 r. o prowadzeniu rejestru mieszkańców. Zgodnie z jej §51 ust. 1 cz. 2, „używane przez osoby interesowane pseudonimy [...] artystyczne mogą być wpisywane, jednakże pod warunkiem, że dotyczy to wypadków ogólnie znanych [...]. Pseudonimy należy podawać w nawiasie i z dopiskiem: pseudonim [...]”⁶¹.

Pojęcie „używania nazwiska” – o którym mowa w art. 2 ust. 2 pkt 2 ustawy – nie ogranicza się jedynie do używania tego nazwiska w Polsce. Obejmuje ono także posługiwanie się określonym nazwiskiem w innym kraju, gdzie wnioskodawca zamieszkuje. W jednym z orzeczeń, Wojewódzki Sąd Administracyjny stwierdził, że jeżeli wnioskodawca – obywatel polski, a zarazem obywatel Unii Europejskiej (art. 17 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską⁶²), mający stałe miejsce zamieszkania w jednym z państw członkowskich Unii Europejskiej, skorzystał z możliwości zmiany nazwiska w tym państwie, to odmowa zmiany nazwiska, które nosił w Polsce, prowadzić będzie do niedopuszczalnego w świetle prawa wspólnotowego ograniczenia swobody przemieszczania się, gwarantowanej w art. 18 Traktatu. Posługiwanie się przez tę samą osobę różnymi nazwiskami w różnych krajach Unii Europejskiej, w których koncentrują się jej sprawy życiowe i zawodowe, utrudniałoby bowiem poważnie zarówno podróżowanie pomiędzy krajami, jak i funkcjonowanie takiej osoby w szeroko rozumianym obrocie gospodarczym. Gdyby więc przepisy ustawy o zmianie imion i nazwisk, pomimo zastosowania dopuszczalnych metod „prowspólnotowej” wykładni prawa, uniemożliwiały zmianę nazwiska, to zasadną byłaby wątpliwość stosowania takich przepisów w kontekście zasady prymatu prawa wspólnotowego nad przepisami ustaw krajowych (art. 91 ust. 2 Konstytucji RP)⁶³.

Drugi przypadek – w ramach omawianej przesłanki – odnosi się do wnioskodawcy, który pragnie powrócić do nazwiska, które zostało zmienione. Przyjmuje się, że przesłanka ta obejmuje zarówno sytuację, gdy nazwisko wnioskodawcy zostało zmienione w poprzednich latach – w wyniku jednostronnego rozstrzygnięcia organu administracji publicznej, jak i na podstawie ustawy o zmianie imion i nazwisk⁶⁴.

Wniosek o zmianę nazwiska nie podlega uwzględnieniu, gdy nie zachodzą „ważne względy” lub zaistnieje chociaż jedna z okoliczności wymienionych w art. 3 ustawy (przesłanka negatywna). W myśl powołanego artykułu, wniosek o zmianę nazwiska nie podlega uwzględnieniu, gdy wnioskodawca ubiega się o zmianę nazwiska na nazwisko historyczne, wsławione na polu kultury i nauki, działalności politycznej, społecznej albo wojskowej, chyba że posiada członków

⁶¹ J. Litwin, op. cit., s. 22.

⁶² Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską z 25 marca 1957 r., Dz. U. 2004, Nr 90, poz. 864/2 ze zm.

⁶³ Wyrok WSA w Gdańsku z 20 października 2005 r., III SA/Gd 546/04, Lex nr 299365.

⁶⁴ P. Ruczkowski, op. cit., s. 35.

rodziny o tym nazwisku lub jest powszechnie znany pod tym nazwiskiem. Wystąpienie tej przesłanki ma przede wszystkim na celu ochronę nazwisk ludzi wybitnych. Ustawa nie definiuje wskazanych powyżej pojęć, co może niekiedy budzić poważne wątpliwości interpretacyjne. W przypadku takich wątpliwości, organ powinien zwrócić się o opinię do miarodajnych instytucji kultury i nauki⁶⁵. Jeżeli wnioskodawca posiada członków rodziny o nazwisku podlegającym ochronie lub jeżeli jest on powszechnie znany pod tym nazwiskiem, wniosek podlega uwzględnieniu. W pierwszym przypadku wnioskodawca powinien udokumentować posiadanie członków rodziny o tym nazwisku. W drugim przypadku – według A. Czajkowskiej – wymóg będzie spełniony, gdy wnioskodawca będzie znany pod tym nazwiskiem w szeroko rozumianym społeczeństwie, a nie jedynie w środowisku zawodowym, naukowym czy politycznym, w którym funkcjonuje⁶⁶.

Decyzja w sprawie zmiany nazwiska ma charakter konstytutywny. Organem właściwym w sprawie zmiany nazwiska jest kierownik usc właściwy ze względu na miejsce pobytu stałego wnioskodawcy, a w przypadku braku takiego miejsca – kierownik usc właściwy ze względu na ostatnie miejsce pobytu stałego. Organem odwoławczym od decyzji wydanych przez kierownika usc – wykonującego zadania z zakresu administracji rządowej – jest właściwy miejscowo wojewoda. Sprawuje on również nadzór nad działalnością kierowników usc w zakresie realizacji obowiązków określonych w ustawie. Decyzja wojewody może być zaskarżona do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

W ostatnim czasie opracowano rządowy projekt ustawy o zmianie imienia i nazwiska. Potrzeba wydania nowej regulacji prawnej wynika z konieczności dostosowania zmiany nazwisk (imion) do regulacji unijnych, jak również przepisów ustawy k.r.o. oraz ustawy pasc. Projektowana ustawa wprowadza kilka istotnych zmian, w tym m.in.: poszerza katalog osób uprawnionych do zmiany nazwiska (imienia), dookreśla jakiego rodzaju nazwiska podlegają zmianie, a także modyfikuje katalog ważnych powodów uzasadniających zmianę nazwiska (imienia)⁶⁷.

IV. UWAGI KOŃCOWE

Nazwisko to kategoria prawna. Jest to dobro osobiste podlegające ochronie. Pojęcie to występuje zarówno na gruncie prawa prywatnego, jak i publicznego. Pierwotnie nabywane nazwisko łączy się z urodzeniem i wskazuje na pochodzenie człowieka od określonych osób. Rejestracja tak nabytego nazwiska powiązana jest ze sporządzeniem aktu urodzenia nowonarodzonego dziecka. Czynność ta może przybrać postać czynności pierwotnej bądź wtórnej. Z kolei zmiana pierwotnie nabytego nazwiska – niezależnie od jej przyczyny – sprawia, że rejestracja „nowego” nazwiska ma charakter wtórny.

Nabycie i posługiwanie się własnym nazwiskiem w sferze publicznej jest prawem, a zarazem powinnością człowieka. Z jednej strony przemawia to za

⁶⁵ A. Czajkowska, op. cit., s. 47-48.

⁶⁶ Ibidem, s. 48.

⁶⁷ [Http://orka.sejm.gov.pl/projustall6.htm](http://orka.sejm.gov.pl/projustall6.htm) (3.08.2008).

stabilizacją oraz prawną ochroną potwierdzonego urzędowo nazwiska, a z drugiej strony za stworzeniem możliwości jego zmiany w przypadkach zasługujących na uwzględnienie. Nazwisko pozostaje niezmiennie najczęściej do czasu zawarcia małżeństwa. Zmiana nazwiska łączona jest tu ze zmianą stanu cywilnego. Obok zmiany nazwiska w związku z zawarciem małżeństwa, przepisy k.r.o. dopuszczają też możliwość zmiany nazwiska łączącej się z przysposobieniem dziecka. Z kolei przepisy prawa administracyjnego przewidują zmianę nazwiska w trybie administracyjnym jedynie z „ważnych względów”.

Co do zasady, zmiana nazwiska jest dokonywana z woli i na wniosek osoby noszącej to nazwisko. Wyjątek dotyczy osób małoletnich, w imieniu których wniosek taki składają ich przedstawiciele ustawowi. Warto jednakże podkreślić, że zmiana nazwiska osoby małoletniej, która ukończyła 14 rok życia, wymaga jej zgody. Przyjęta granica wieku różni się od granicy wyznaczonej prawem cywilnym, związanej z uzyskaniem statusu osoby o ograniczonej zdolności do czynności prawnych. Dostrzegając tę różnicę i mając na względzie spójność unormowań prawnych, w powołanym projekcie ustawy przyjęto, że zgodę na zmianę nazwiska ma wyrazić dziecko, które ukończyło 13 lat.

Ranga i funkcje pełnione przez nazwisko sprawiają, że prawodawca uznaje je za doniosłą kategorię prawną. Czyni tak w interesie publicznym, ale także w interesie jednostki dla której w dobie indywidualizacji człowieka dokonywanej często przy pomocy zbioru cyfr (np. PESEL, NIP) nazwisko pozostaje nadal najważniejszym wyróżnikiem.

*Mgr Sylwia Łakoma jest asystentem
Uniwersytetu Łódzkiego.
sylvialakoma@op.pl*

REGISTRATION AND CHANGE OF SURNAME

Summary

A surname – apart from a name – is a very important element when it comes to the confirmation of the identity of a particular person. It is necessary for official determination of a person in order to distinguish him/her in social contacts with other people.

The surname is a legal category. It is a personal interest protected by law. Registration of the surname and its use is a person's legal right as well as a duty. This, in turn, implies both, the stability and legal protection the registered name, and the existence of a legal possibility to change the surname, if justifiable. Registered name is a notion present in public and private law. An initially given surname is related to the birth and indicates the person's descent. Legal registration of a name involves drawing up the birth certificate of a newly born child. This may take the form of primary or secondary proceedings. However, the change of the originally registered name, regardless of the reasons, moves the registration of a new name into the category of secondary proceedings. A registered name usually remains unchanged until marriage, which is compliant with art. 25 § 2 the Polish Family and Guardianship Code. Other changes of surname pursuant to the aforementioned Code are connected, among others, with child adoption. Apart from the possibility of the change of surname based on the Polish family law, there are regulations providing for the possibility of an administrative change of surname – “because of serious reasons”. These issues are regulated by the Change of Surname Act which defines the rules and the process of the change of surnames (and names). In principle, the change of surname is carried out at the request and upon application of the person bearing that name and follows the declaration of that person's will. An exception to the principle applies to minors, where an application for a change of name is filed by their statutory agents acting on their behalf (sometimes with the minor's consent).